Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

JANUARI 2025

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Inhoud

Inleiding **3**
Huidige situatie en opgave **4**
Brede aanpak 4
Nulmeting en doelstellingen 4
Strategie en aanpak **19**
Activiteiten in jaarplannen 19
Toepasbaarheid 19
Kennis bundelen 19
Implementatieplan 2025 tot en met 2027 ..... **20**
Randvoorwaarden en knelpunten **20**
Randvoorwaarden 20
Knelpunten 21
Financiële onderbouwing **22**
Monitoring en evaluatie **22**
Monitoring op sectoraal niveau 22
Monitoring op organisatieniveau 22
Evaluatie van de voortgang 22
Governance **23**
Formele structuur 23
Uitvoeringsstructuur 23
Overlegstructuur 24
Disclaimer **25**
Bijlagen **26**

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Inleiding

In de Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang komen de sectororganisaties gezamenlijk in actie voor de verduurzaming van de sector kinderopvang*. Hiermee sluit de kinderopvangsector zich aan bij diverse andere sectoren die in 2019 vanuit het Klimaatakkoord een eerste Sectorale Routekaart hebben ontwikkeld.

Een Sectorale Routekaart heeft als voornaamste doel om een bijdrage te leveren aan de klimaatdoelstellingen, namelijk een vermindering van 55% van de CO_2 -uitstoot in 2030, met als einddoelstelling een energiezuinige en fossielvrije maatschappij in 2050. Vanwege de grote maatschappelijke impact die de kinderopvang heeft, is door de sectororganisaties afgesproken om de routekaart een bredere aanpak te geven. Naast de verplichtingen volgend uit het klimaatakkoord is er voor gekozen om ambities te definiëren op onderwerpen als buitenruimte, inkoop, afval en vervoer. Qua huisvesting wordt niet alleen ingestoken op CO_2 -reductie, maar ook op een goed binnenklimaat qua ventilatie en temperatuur.

De Routekaart geeft inzicht in de huidige situatie en fungeert als kompas om met gerichte ondersteuning stappen te zetten in de verduurzamingsopgave van de kinderopvang. Hiervoor worden samen met de sector jaarplannen gemaakt, vindt monitoring plaats en worden ervaren knelpunten gedurende de uitvoering geadresseerd en worden daar oplossingen voor aangedragen.

De Routekaart is ontwikkeld en wordt uitgevoerd door Stichting Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang in samenwerking met de sectororganisaties:

- Brancheorganisatie Kinderopvang (BK)
- Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang (BMK)
  BrancheVereniging Ondernemers Kinderopvang (BVOK)
- Stichting Nysa
- Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (BOinK)
- Stichting Voor Werkende Ouders (VWO)
- Pedagogisch Professionals In Kinderopvang (PINKK)

Onder de sector kinderopvang verstaan we kinderopvangorganisaties en gastouder(bureau)s. Omdat gastouders particulier zijn en de opvang vaak in privéwoningen plaatsvindt, zijn bepaalde doelstellingen van deze routekaart minder goed toepasbaar. Met deze nuance sluit Stichting Nysa zich, waar relevant en uitvoerbaar, aan bij de gestelde doelstellingen. Bij de uitvoering is er aandacht voor gastouders en worden zij waar mogelijk ondersteund.

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Huidige situatie en opgave

De Sectorale Routekaarten van andere sectoren zijn, op basis van het Klimaatakkoord, veelal gericht op het realiseren van een CO_2 -reductie door energiebesparing en het verminderen van het gebruiken van fossiele energie voor het verwarmen van gebouwen. De Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang gaat uit van een brede aanpak en gaat daarmee verder dan de klimaatdoelstellingen.

Brede aanpak

Vanuit de maatschappelijke betrokkenheid van de sector kinderopvang zijn er in deze Routekaart meerdere duurzaamheidsthema's geformuleerd. Om echt voor vandaag én morgen impact te maken, is een brede aanpak van de opgave nodig. De sector wil hierin tevens een voorbeeld zijn voor andere sectoren. Er wordt ingezet op de volgende thema's:

- Energiebesparing en energieopwekking
- Gezond binnenklimaat
- Duurzaam vervoer
- Afvalreductie en circulariteit
- Inkoop en inkoopproces
- Groene buitenruimte
- Gedrag en bewustwording
- (Overig) beleid en verslaglegging

Nulmeting en doelstellingen

Nulmeting

In het voorjaar van 2024 is een nulmeting uitgevoerd om een duidelijk beeld te krijgen van de huidige situatie in de sector. Deze inzichten waren nodig voor het vaststellen van de doelstellingen van de Routekaart. Via een online vragenlijst hebben 145 organisaties input geleverd over een aantal duurzaamheidsthema's. Daarnaast is er geanonimiseerd binnenklimaatdata (temperatuur en CO_2-waarde) ontvangen van 375 kinderopvanglocaties en is er informatie van meer dan 10.000 panden met dagopvang en/of BSO geanalyseerd. Aanvullend is er data verzameld via het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) en het CBS. De bronnenlijst staat in bijlage 3.

Met betrekking tot de ontvangen data over binnenklimaat dient vermeld te worden dat deze van organisaties komt die reeds actief werken aan de verbetering van het binnenklimaat. De uitkomsten van deze data dienen in dat perspectief gelezen te worden. Het is denkbaar dat het landelijk beeld slechter is dan de uitkomsten van de ontvangen data.

De situatieschets start met een aantal algemene feiten en cijfers over de sector kinderopvang. Dit is nodig om te begrijpen waar we het nu eigenlijk écht over hebben. Hoeveel kinderen en medewerkers hebben er direct baat bij dat de sector verduurzaamt? Met hoeveel locaties hebben we te maken? En hoeveel procent daarvan is koop en hoeveel huur?

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Al deze informatie verduidelijkt de opgave en geeft inzicht in de kansen die er liggen, nu en later. Na dit algemene inzicht volgen de resultaten van de nulmeting in de groene tekstvakken, ingedeeld in de eerdergenoemde categorieën.

Doelstellingen
Op basis van de resultaten van de nulmeting zijn er ambities geformuleerd om de sector te verduurzamen. Daarnaast zijn er verplichtingen vanuit wet- en regelgeving, onder andere vanuit het Klimaatakkoord. Samen vormen deze de doelstellingen waar de sector de komende jaren naar toe werkt. Voor organisaties die niet aan de wettelijke vereisten hoeven te voldoen, vanwege bijvoorbeeld hun omvang, kunnen deze ter inspiratie dienen.

De doelstellingen vind je in de blauwe tekstvakken. Je herkent de verplichtingen vanuit wet- en regelgeving aan het icoon met de schuddende handen. De gestelde ambities herken je aan de ballende vuist. In bijlage 1 (korte termijn) en 2 (lange termijn) staan de doelstellingen schematisch en in chronologische volgorde weergegeven.

Verplichting

Ambitie

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Inzicht in de sector

Kinderen

316.724 kindplaatsen **dagopvang**

70% van de **0-4 jarigen** gaat naar de **dagopvang**

350.316 kindplaatsen **BSO**

34% van de **4-12 jarigen** gaat naar de **BSO**

95.328 kindplaatsen **gastouder**

4,3% van de **0-12 jarigen** gaat naar de **gastouder**

Kinderopvangorganisaties en -locaties

Ca **2.480** kinderopvang-organisaties

17.200 locaties (LRK-nummers)

Gevestigd in ca **11.800** gebouwen

67% van de organisaties is kleinschalig en bestaat uit **1 of 2** vestigingen

55% is gevestigd in **solitaire** gebouwen

45% is gevestigd **in** of direct naast een **school**

Gastouder(bureau)s

448 gastouder-bureaus

16.620 gastouders in de **gastouder-opvang**

Personeel

124.600 medewerkers in de **kinderopvang**

Energieverbruik

o.b.v. totaal **13.980.435** m2 bruto-vloeroppervlakte

Totaal **144.500.500** gas (m3)

Totaal **422.429.000** elektra (kWh)

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Inzicht in de sector

Huisvesting

Bouwperiode panden	% aantal panden	% m²
Na 2020	3,21%	3,11%
Tussen 2011 en 2020	10,98%	16,14%
Tussen 2001 en 2010	**15,66%**	**23,96%**
Tussen 1991 en 2000	10,20%	9,30%
Tussen 1981 en 1990	10,40%	12,89%
Tussen 1971 en 1980	14,67%	12,61%
Tussen 1960 en 1970	10,51%	7,10%
Tussen 1945 en 1959	7,78%	5,71%
Tussen 1931 en 1944	3,66%	2,39%
Tussen 1906 en 1930	8,17%	4,53%
Voor 1906	4,77%	2,26%
Totaal	100,00%	100%

1619 panden
Tot 1946

3215 panden
1946-1978

1015 panden
1978-1992

3907 panden
Na 1992

Koop vs. huur

- Huur (**89%**)
- Koop (11%)

Type verhuurder

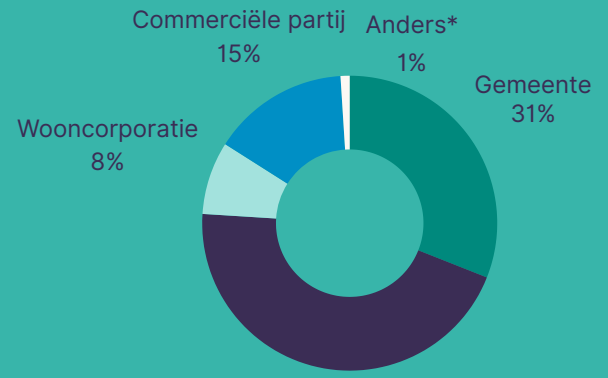

**Anders: Religieuze instelling, buurthuis, sportvereniging, scouting*

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Energiebesparing en energieopwekking

Energielabel

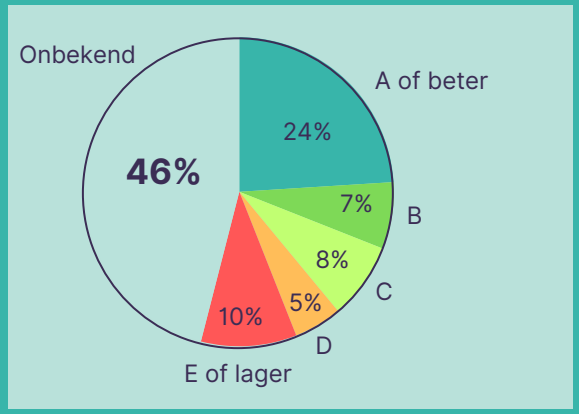

In **2033** is het energielabel van de **slechtst scorende** gebouwen **verbeterd.**

Inzicht in energieverbruik

80% heeft inzicht in het energie-verbruik

17% daarvan monitort op het verbruik

In **2027** is er bij **100%** van de **gebouwen,** in **eigendom** van de kinderopvangorganisatie, **inzicht** in het **energieverbruik**.

In **2030** is er bij **100%** van de **gebouwen**, in een **huursituatie**, **inzicht** in het **energieverbruik**.

In **2028** zijn er bij **50%** van de gebouwen **energiebesparende maatregelen** genomen met een **terugverdientijd van 5-7 jaa**r, in **2040** is dit bij **100%** van de gebouwen gedaan.

De beoogde terugverdientijd is gebaseerd op de terugverdientijd in de energiebesparingsplicht die reeds geldt voor locaties met een energieverbruik van meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m³ aardgas per jaar:
"Het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving verplicht bedrijven en instellingen om alle energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder uit te voeren. Dit is de energiebesparingsplicht. De energiebesparingsplicht geldt voor locaties van bedrijven en instellingen die per jaar vanaf 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m3 aardgas(equivalent) gebruiken." (Bron: **RVO**)

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Energiebesparing en energieopwekking

Groene stroom

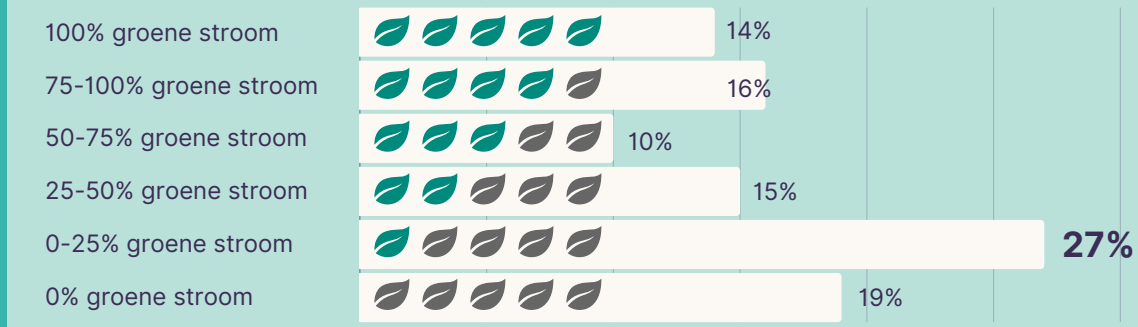

Zonnepanelen

Ja, 49%

In **2030** heeft **100%** van de gebouwen **100% groene stroom**.

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Gezond binnenklimaat

Monitoring CO_2-waarde

83%

17%

Monitoring temperatuur

78% elke ruimte afzonderlijk

8% per gehele locatie

14%

Te warme ruimtes in de zomer

78%

Ja en dan nemen we maatregelen

14%

Ja, maar we hebben geen oplossingen

8%

Nee, geen te warme ruimtes

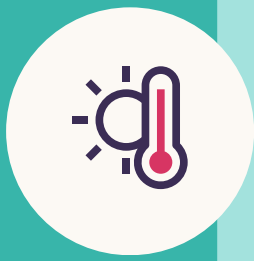

In **2030** heeft **100%** van de organisaties **inzicht** in de **temperatuur** en **CO_2-waarde** in slaap- en groepsruimten via **continue (online) monitoring.**

In **2026** weten **alle medewerkers** hoe ze **optimaal ventileren**, zodat er binnen de bestaande mogelijkheden sprake is van een **optimaal binnenklimaat**.

Type ventilatie

8%
Mechanische ventilatie

9%
Natuurlijke ventilatie

83%
Combinatie van beiden

Medewerker kan zelf temperatuur wijzigen

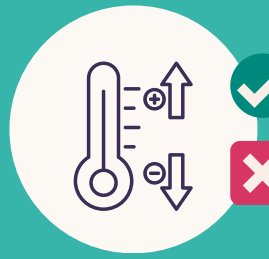

33%

67%

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Gezond binnenklimaat

In **2030** voldoet **100%** van de gebouwen aan de **normen** voor een **gezond binnenklimaat** of, indien daarvoor **bouwtechnische ingrepen** nodig zijn, is er in 2030 een **concreet plan** om in **2040** te voldoen.

Temperatuur in de zomer*

In de **slaapruimte** gedurende **openingstijden**

In de **slaapruimte** gedurende drie meest **intensieve gebruiksuren**

In de **groepsruimte** gedurende **openingstijden**

In de **overige ruimten** gedurende **openingstijden**

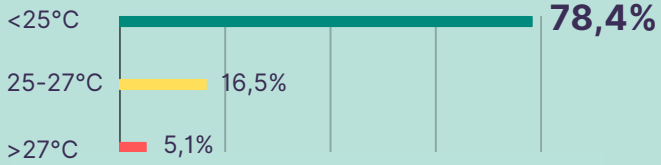

**Gemiddelde temperatuur gemeten in juni, juli en augustus 2023. Doordat de percentages zijn afgerond op één decimaal kan het totaal soms 99,9% zijn in plaats van 100%.*

Deze data is afkomstig van kinderopvanglocaties waar al langer meetapparatuur in één of meerdere ruimten aanwezig is voor continue online monitoring. Vanuit deze organisaties is er een actief beleid m.b.t. een gezond binnenklimaat. Het is daarom aannemelijk dat het landelijk beeld minder goed is dan de meetresultaten bij deze groep locaties. De komende jaren wordt nader onderzocht wat het landelijk beeld is. Dat kan effect hebben op de ambitie die beschreven staat.

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Gezond binnenklimaat

De nuance zoals die is gesteld bij de resultaten over de temperatuur in de zomer geldt hier ook.

Temperatuur in de winter*

In de **slaapruimte** gedurende **openingstijden**

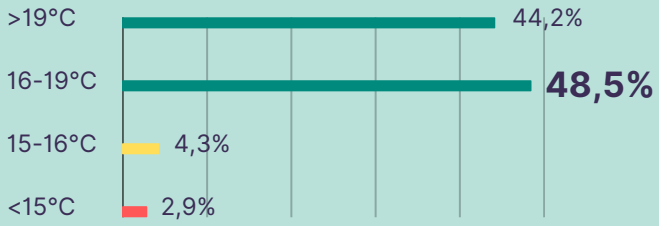

In de **slaapruimte** gedurende drie meest **intensieve gebruiksuren**

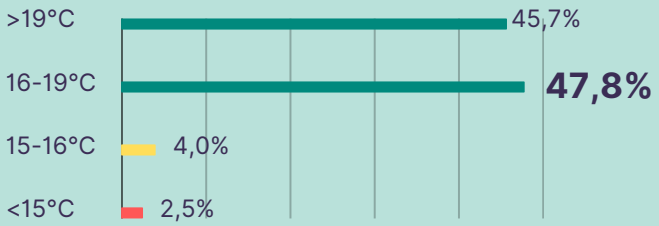

In de **groepsruimte** gedurende **openingstijden**

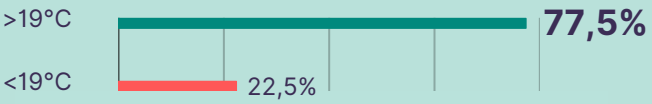

In de **overige ruimten** gedurende **openingstijden**

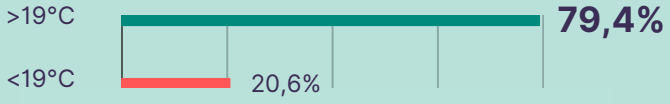

**Gemiddelde temperatuur gemeten in januari, november en december 2023. Doordat de percentages zijn afgerond op één decimaal kan het totaal soms 99,9% zijn in plaats van 100%.*

De ambitie zoals die is gesteld bij de resultaten over de temperatuur in de zomer geldt hier ook.

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Gezond binnenklimaat

De nuance zoals die is gesteld bij de resultaten over de temperatuur in de zomer geldt hier ook.

CO_2-waarden in de zomer*

In de **slaapruimte** gedurende **openingstijden**

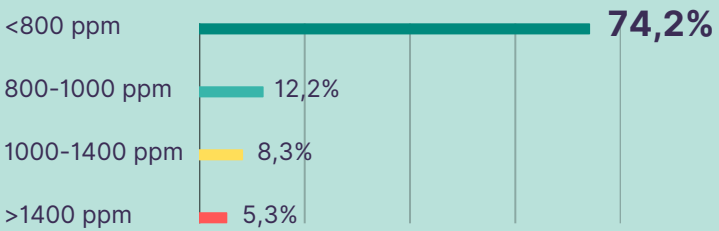

In de **slaapruimte** gedurende drie meest **intensieve gebruiksuren**

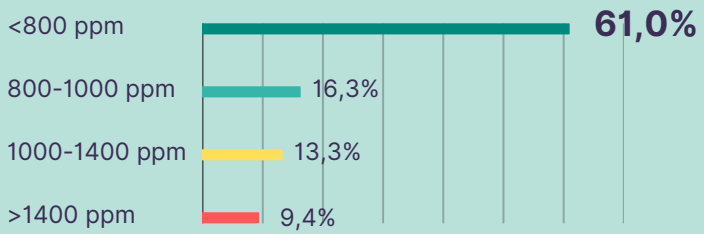

In de **groepsruimte** gedurende **openingstijden**

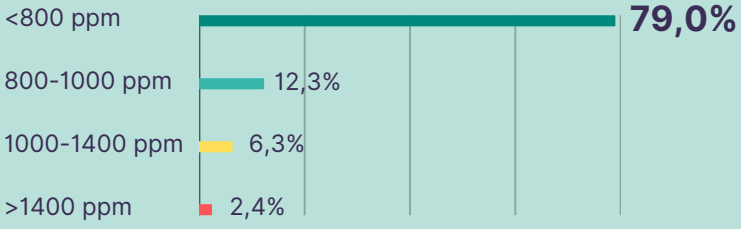

In de **overige ruimten** gedurende **openingstijden**

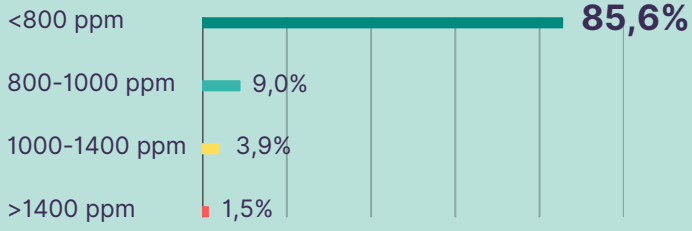

**Gemiddelde CO_2-waarden gemeten in juni, juli en augustus 2023. Doordat de percentages zijn afgerond op één decimaal kan het totaal soms 99,9% zijn in plaats van 100%.*

De ambitie zoals die is gesteld bij de resultaten over de temperatuur in de zomer geldt hier ook.

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Gezond binnenklimaat

De nuance zoals die is gesteld bij de resultaten over de temperatuur in de zomer geldt hier ook.

CO_2-waarden in de winter*

In de **slaapruimte** gedurende **openingstijden**

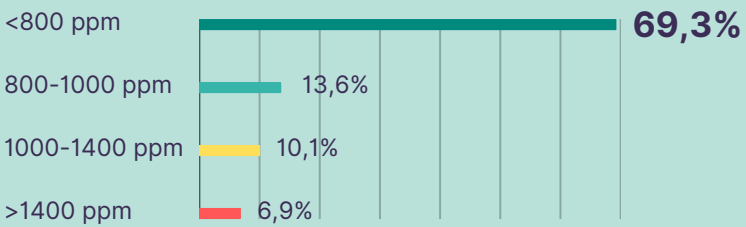

In de **slaapruimte** gedurende drie meest **intensieve gebruiksuren**

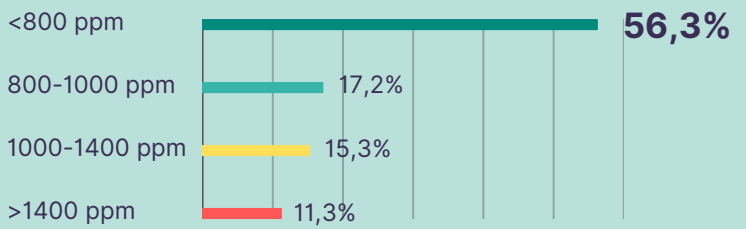

In de **groepsruimte** gedurende **openingstijden**

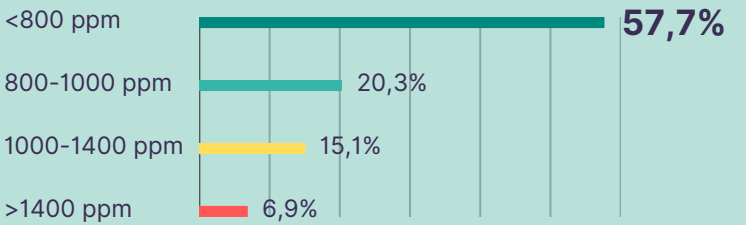

In de **overige ruimten** gedurende **openingstijden**

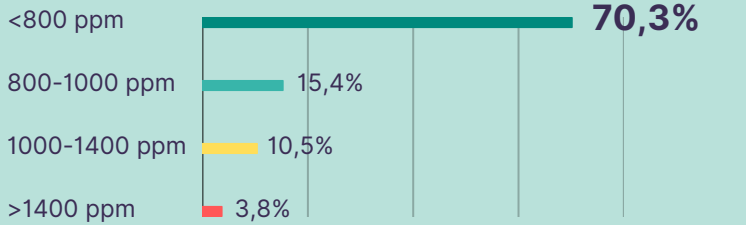

**Gemiddelde CO_2-waarden gemeten in januari, november en december 2023. Doordat de percentages zijn afgerond op één decimaal kan het totaal soms 99,9% zijn in plaats van 100%.*

De ambitie zoals die is gesteld bij de resultaten over de temperatuur in de zomer geldt hier ook.

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Duurzaam vervoer

Vervoersmiddelen van/naar school en uitjes*

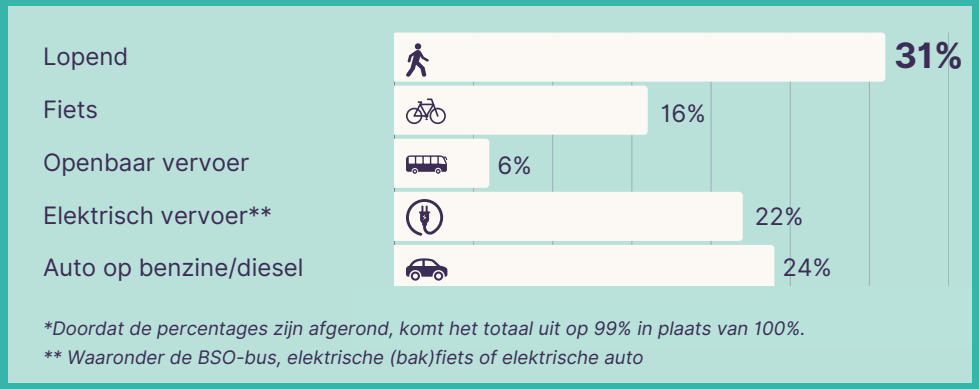

*Doordat de percentages zijn afgerond, komt het totaal uit op 99% in plaats van 100%.
** Waaronder de BSO-bus, elektrische (bak)fiets of elektrische auto

In **2040** zorgt **100%** van de organisaties voor **duurzaam eigen vervoer**.

Beleid op mobiliteit

Ja, 37%

In **2025** heeft **100%** van de organisaties met **meer dan 100 werknemers inzicht** in de **mobiliteit** (Wet Werkgebonden Personenmobiliteit).

In **2028** heeft **100%** van de organisaties **beleid** opgesteld voor **duurzaam vervoer**, inclusief **ouderbetrokkenheid.**

Beleid op duurzaam vervoer medewerkers

Ja, 12%

Rapportageverplichting werkgebonden personenmobiliteit

Organisatie is er bekend mee

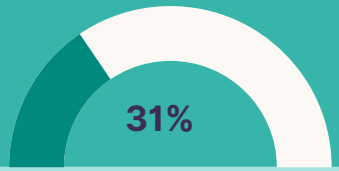

Waarbij het ook is ingericht

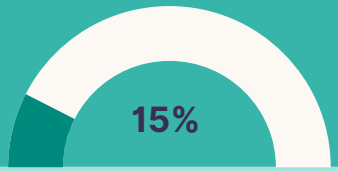

Beleid stimuleren duurzaam vervoer door ouders bij halen en brengen

Ja, 7%

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Afvalreductie en circulariteit

Afvalscheiding

In **2030** doet **100%** van de kinderopvanglocaties aan **afvalscheiding**, **inclusief wegwerpluiers.**

De ambities voor afvalscheiding zijn afhankelijk van de lokale infrastructuur en de mogelijkheden, zowel op gemeentelijk niveau als bij de afvalverwerkingsbedrijven.

Doelen voor afvalreductie

In **2040** zorgt **100%** van de organisaties voor een **optimale afvalreductie**, inclusief een plan voor **vermindering van wegwerp-luiers**.

Inkoop en inkoopproces

Duurzame inkoop*

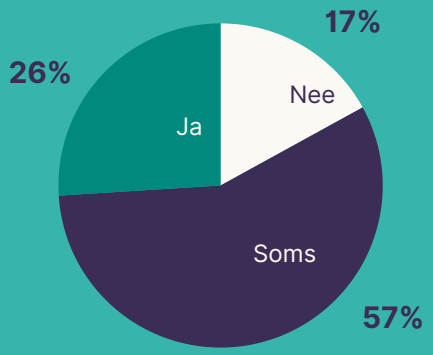

In **2030** koopt **50%** van de organisaties **lokale, seizoens-gebonden producten** en **duurzaam spel- en ontwikkelingsmateriaal**. In **2050** is dat **100%** van de organisaties.

** Inkoop van lokale, seizoensgebonden producten en duurzaam spel- en ontwikkelmateriaal*

Onderzocht of ingekochte producten vrij van kinderarbeid zijn

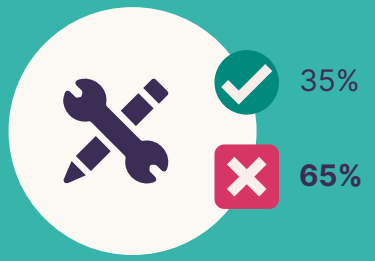

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Groene buitenruimte

Buitenruimte bestaande uit natuurlijke materialen

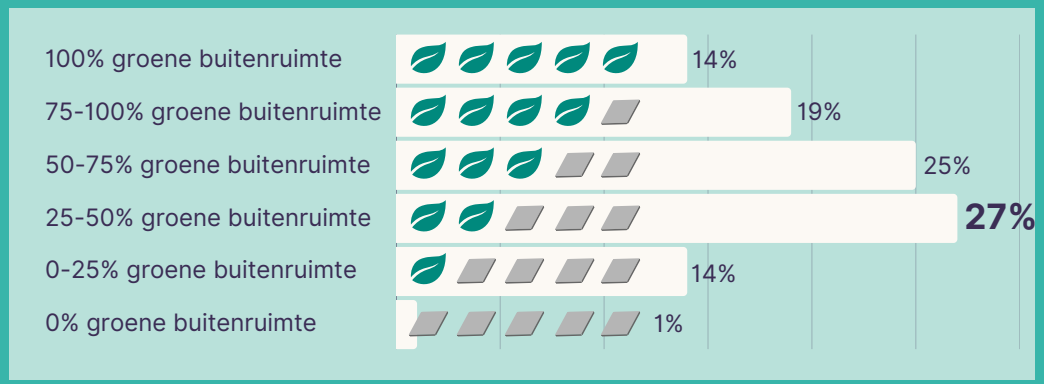

In **2040** heeft **100%** van de organisaties hun buitenruimte(n) zo ingericht dat ten minste **75%** van de **buitenruimte groen** is, oftewel: bestaat uit **natuurlijke materialen**.

Beleid op groene buitenruimte

Gedrag en bewustwording

Sturen op duurzaam gedrag medewerkers

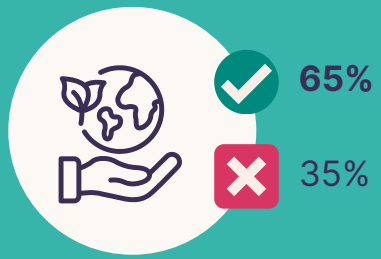

In **2026** weet **100%** van de **medewerkers** hoe ze met **gedrag invloed** hebben op de **duurzaamheid** van de opvang en **handelt ernaar**.

Afgelopen drie jaar verduurzamings-maatregelen getroffen

Beleid verduurzaming

Nulmeting en doelstellingen

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

(Overig) beleid en verslaglegging

In **2024** is de Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang gereed. **Iedere twee jaar** wordt de **voortgang gemonitord**, conform het Klimaatakkoord. **Indien nodig** volgt er een **herijking.**

In **2030** is **55% CO_2-reductie** bereikt t.o.v. 1990, in **2050** is dit **95%.** Alle gebouwen zijn vanaf dan zeer energiezuinig en fossielvrij.

Duurzaamheidsverslag

In **2025** maakt de **sector kinderopvang** onderdeel uit van het **Kennis- en Innovatieplatform verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed. Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang ondersteunt** de sector vanaf dan **bij de (verduurzamings-)opgave** uit de Routekaart.

In **2030** beschikt **90%** van de **gebouwen** over een **Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan**, zowel **eigendom- als huursituatie**. In **2040** is dat **100%** van de locaties.

In **2028** heeft **70%** van de organisaties een **duurzaamheidsverslag** (in welke vorm dan ook).

Strategie en aanpak

Activiteiten in jaarplannen

In deze Routekaart zijn doelstellingen voor de korte, middellange en lange termijn opgesteld. Deze worden opgesplitst in kleinere, haalbare subdoelen, die vervolgens worden verwerkt in jaarplannen als onderdeel van een overkoepelend projectplan. Via gerichte activiteiten wordt gewerkt aan het behalen van de (sub)doelen. Het doel van deze activiteiten is om kinderopvangorganisaties direct in staat te stellen het geleerde in de praktijk te brengen. Voorbeelden van dergelijke activiteiten zijn onder andere cursussen, kennisdocumenten, (digitale) tools, een website, helpdesk en directe ondersteuning. Er is tevens aandacht voor het weghalen van ervaren obstakels tijdens de uitvoering van de Routekaart. Dat kan plaatsvinden door onder andere onderzoek, oplevering van kennisdocumenten en het maken van afspraken met marktpartijen zoals financiers, bouw- en techniekaanbod, enzovoort.

Toepasbaarheid

Verduurzamen kan (ongewild c.q. onnodig) technisch complexe vraagstukken oproepen. Een belangrijk onderdeel van de strategie en aanpak is dat deze complexe vraagstukken voor kinderopvangorganisaties begrijpelijk worden gemaakt en dat de focus bij de ondersteuning ligt op eenvoudige direct toepasbare oplossingen. Als voorbeeld: een goed binnenklimaat vraagt niet altijd een geavanceerd systeem, het kan vaak ook met eenvoudige en betaalbare oplossingen gerealiseerd worden.

Er is bij de uitvoering tevens een focus op gedrag en bewustwording. Gedragsverandering vraagt kennis en het inzicht dat (verduurzamings-) maatregelen daadwerkelijk bijdragen. In het voorbeeld van het binnenklimaat kan in veel gevallen instructie over hoe goed te ventileren al voldoende zijn. Dit thema zal bij de ondersteuning consequent aandacht krijgen.

Bij de uitvoering zal ook aandacht zijn voor het delen van praktijkvoorbeelden en ervaringen. Deze kennisdeling binnen de sector maakt de opgave voor organisaties herkenbaar en biedt vertrouwen in mogelijke oplossingen. Het voorkomt ook het N=1 effect, doordat gewerkt wordt met bewezen oplossingen. N=1 betekent dat elke opgave telkens opnieuw als een nieuwe opgave gedefinieerd en aangepakt wordt.

Kennis bundelen

Op diverse manieren wordt het bundelen van kennis gestimuleerd. Dit wordt gedaan door het inzetten van een klankbordgroep en het delen van voorbeelden en ervaringen. Kennis wordt mede gebundeld door actief samen te werken met de kennispartners in het Kennis- en Innovatieplatform verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed en door samen te werken met het aanbod, denk aan financiers en partijen uit de bouw en installatietechniek. Ook wordt kennis ingezet die wordt opgedaan vanuit het Innovatieprogramma Onderwijshuisvesting dat sinds 2024 in uitvoering is.

Implementatieplan 2025 tot en met 2027

De aanpak van de opgave vraagt allereerst een organisatorische stap. Er wordt bij de uitvoerende organisatie (Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang) een formatie georganiseerd waarin expertise en projectmanagement aanwezig zijn. Deze formatie start per januari 2025 aan de uitvoeringsopgave. Op de website van Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang komt een landingspagina waar alle informatie gedeeld wordt. Dit betreft nieuwsberichten, kennisdocumenten, praktijkvoorbeelden en informatie over activiteiten zoals bijeenkomsten en workshops.

Er wordt een klankbordgroep met vertegenwoordiging vanuit kinderopvangorganisaties geïnstalleerd die vanuit de praktijk gaat bijdragen aan een gerichte ondersteuning. Deze klankbordgroep komt twee keer per jaar bijeen om te reageren op instrumenten die ontwikkeld worden en om input te geven op actuele vaagstukken en de geboden ondersteuning.

Met de regiegroep, gevormd door de sectororganisaties, vindt twee keer per jaar een overleg plaats over de voortgang van de uitvoering en om het jaarplan voor het volgende jaar vast te stellen.

Randvoorwaarden en knelpunten

Om de doelstellingen te realiseren, moeten bepaalde randvoorwaarden gerealiseerd worden en bepaalde knelpunten worden weggenomen. Hieronder volgt een niet uitputtende lijst.

Randvoorwaarden

Sectorontwikkelingen
Een beweging op gang krijgen vraagt een groeiende betrokkenheid van organisaties. Dat vraagt tijd en tevens kan het door andere ontwikkelingen doorkruist worden. De sector kinderopvang zit in een traject omtrent een nieuw financieringsstelsel, aanvullend is er een arbeidsmarkttekort. Deze zaken kunnen van invloed zijn op de mate waarin de sector actief kan inzetten op verduurzaming.

Opgave integraal beschouwen
Verduurzamen moet hand in hand gaan met andere opgaven. Het is verstandig om inzicht te hebben in de kwaliteit en het meerjaren onderhoudsplan van het gebouw en de verwachte termijn dat er nog gebruik van gemaakt wordt. Op deze manier kunnen er veelal op natuurlijke (vervangings)momenten maatregelen worden uitgevoerd en worden desinvesteringen voorkomen. Bijvoorbeeld zonnepanelen plaatsen op een dak waarvan binnen afzienbare tijd de dakbedekking vervangen moet worden.

Haalbaarheid financieel
Sommige maatregelen vragen forse investeringen. Een uitwerking moet aantonen of dit financieel haalbaar is. Is dit niet zo, dan moet er naar een andere, meer passende, oplossing gezocht worden.

Haalbaarheid formatief
In de sector kinderopvang zijn er veel kleinschalige organisaties. Deze hebben niet altijd de formatie om invulling te geven aan de opgaven. Bij de ondersteuning dient hier rekening mee te worden gehouden.

Slimmer organiseren
In sectoren zoals de woningbouw en het onderwijs wordt gewerkt aan een meer gestandaardiseerde aanpak van opgaven. Dat biedt mogelijkheden om kennis breed in te zetten en opgaven sneller en tegen een beter budget te organiseren. Deze werkwijze zal waar mogelijk ook ingezet worden bij de ondersteuning.

Knelpunten

Gezamenlijke huisvesting
Een beduidend deel van de locaties kinderopvang zit in gezamenlijke huisvesting. Dat heeft tot effect dat investeringen in het gebouw afgestemd dienen te worden met de eigenaar van het gebouw, bijvoorbeeld als het een huurpand is, en veelal ook met andere organisaties die in het gebouw zitten. Dat kan een extra opgave betekenen om de doelen te realiseren.

Stijgende bouwkosten en krappe arbeidsmarkt bouw en installatietechniek
In de afgelopen jaren is de schaarste aan materialen en arbeidskrachten toegenomen. De kosten voor investeringen, waaronder in duurzaamheid, nemen daardoor toe. Aanvullend speelt dat ook in de bouw- en techniekssector er een fors tekort is aan gekwalificeerd personeel, dat het lastiger en ook duurder maakt om de juiste aanbieder te betrekken.

Netcongestie
Netcongestie is voor de komende 10 jaar een belemmering in de verduurzamingsopgave. Er wordt gewerkt aan slimme oplossingen, maar het zal in diverse regio's een knelpunt blijven. In de ondersteuning zal hier aandacht voor zijn.

Financiering
Verduurzamen vraagt voor diverse onderdelen een investering. Dat varieert van een beperkte investering, die veelal uit eigen middelen wordt opgevangen, tot grote investeringen die externe financiering vragen. Daartoe dient allereerst de exploitatie van de kinderopvangorganisatie op orde te zijn. Dat geeft ruimte voor het verkrijgen van eigen middelen en/of dekking voor de financieringslasten (rente en aflossing). Aanvullend dienen er passende financieringsbronnen beschikbaar te zijn. Hiertoe zijn en/of worden ten behoeve van de uitvoering van de Routekaart afspraken gemaakt met diverse financiers.

Split-incentive
Veel kinderopvanglocaties zijn huurpanden. Dit kan een split-incentive tot gevolg hebben. De verhuurder staat vaak formeel aan de lat als het gaat om investeringen in verduurzaming van de huisvesting. Die moet daar de middelen voor hebben c.q. organiseren. Aanvullend zal deze kijken naar de terugverdienmogelijkheden van de investering o.a. via de huur. De huurder is de kinderopvangorganisatie en heeft belang bij een duurzaam gebouw met zo laag als mogelijke exploitatielasten. In de praktijk vormt dit vraagstuk vaak een belemmering en vraagt het om goede ondersteuning om een optimale balans te vinden tussen de belangen van de partijen.

Financiële onderbouwing

In het eerste jaar van de uitvoering zal er gewerkt worden aan een financiële onderbouwing van de investeringslasten voor de diverse verduurzamingsmaatregelen. Als onderdeel hiervan wordt door *BDB Bouw(kosten)data* een financiële doorrekening gemaakt van het Kwaliteitskader Huisvesting Kinderopvang van Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang. Eerder is dit gedaan in de financiële paragraaf (bijlage D) van het Kwaliteitskader Onderwijshuisvesting van Kenniscentrum Ruimte-OK (ROK).

Monitoring en evaluatie

Monitoring op sectoraal niveau

Om te kunnen monitoren en verantwoorden moeten betrouwbare gegevens opgehaald kunnen worden. De gegevens worden tijdens de uitvoering van de Routekaart verzameld door gebruik te maken van dezelfde informatiekanalen als die zijn ingezet voor de nulmeting. Voor de resultaten van de monitoring wordt een vast format ontwikkeld waardoor deze jaarlijks op dezelfde manier georganiseerd wordt en vergelijking mogelijk maakt.

Monitoring op organisatieniveau

Naast monitoring op sectoraal niveau wordt monitoring op organisatieniveau mogelijk gemaakt. Daarvoor wordt op een aantal thema's een sectorale benchmark opgezet zodat organisaties zich kunnen vergelijken met anderen. De resultaten dienen tevens als input voor de jaarlijkse sectorale monitoring.

Evaluatie van de voortgang

De voortgang wordt met de regiegroep en subsidieverstrekkers geëvalueerd. De evaluatie wordt met de sector gedeeld en is input voor het uitvoeringsplan van het volgend jaar.

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Governance

De Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang is definitief vastgesteld in januari 2025. Vanaf dat moment is gestart met de uitvoering van de Routekaart. Hieronder wordt de governance middels diverse structuren beschreven.

Formele structuur

Subsidieverstrekkers:	Ministeries van BZK en SZW
Regiegroep:	Sectororganisaties BK, BMK, BVOK, Stichting Nysa, BOinK, VWO en PPINK
Klankbordgroep:	Een brede vertegenwoordiging uit de sector kinderopvang die gevraagd en ongevraagd meedenkt over de uitvoering van de Routekaart en kennisdocumenten toetst op toepasbaarheid.
Uitvoerder:	Stichting Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang

Uitvoeringsstructuur

De uitvoering van de Routekaart vindt vanaf januari 2025 plaats door Stichting Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang (hierna SWK).

KIPMV

De uitvoering van de Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang wordt vanaf 2025 onderdeel van het Kennis- en Innovatieplatform Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed (KIPMV).

Dit platform is een bundeling van diverse (kennis)organisaties in verschillende sectoren dat met elkaar kennis deelt ten behoeve van de uitvoering van de Routekaarten en waar mogelijk gezamenlijke projecten initieert. Deelname aan het Kennis- en Innovatieplatform geeft de mogelijkheid om kennis bij andere sectoren op te halen en gezamenlijke kennisontwikkeling te realiseren wat bijdraagt aan de invulling van de duurzaamheidsambities van de sector kinderopvang.

Projectplan

Voor de uitvoering wordt voor elk jaar een plan gemaakt. Dit plan wordt door SWK met inbreng van de klankbordgroep samengesteld en voor instemming voorgelegd aan de regiegroep en de subsidieverstrekkers.

Betrokken kenniscentra

Voor de uitvoering worden, daar waar van toepassing, andere expertisecentra betrokken. Denk onder andere aan het Expertisecentrum Kinderopvang, Groen Cement en de IVN Natuureducatie.

Klankbordgroep

Om de kennis uit de praktijk optimaal te betrekken wordt er een klankbordgroep gevormd. Deze bestaat uit maximaal 20 vertegenwoordigers van individuele kinderopvangorganisaties en gastouder(bureau)s aangevuld met een vertegenwoordiger van BOinK, van VWO en van PPINK.

Daarbij wordt gekeken naar een dwarsdoorsnede van de sector (groot/klein; stedelijk/platteland; enz.). Deze groep wordt betrokken bij het samenstellen van het projectplan en bij de ontwikkeling van activiteiten, kennisdocumenten en tools. Een rol in de klankbordgroep is niet vrijblijvend. Van deelnemers wordt verwacht dat ze uren reserveren voor het uitvoeren van deze rol. Daar staat tegenover dat de deelnemers voor deze uren een vergoeding krijgen.

Provinciale ontzorgingsloketten
SWK heeft regulier overleg met de diverse provinciale ontzorgingsloketten. Vanuit het Ontzorgingsprogramma verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed ondersteunen deze loketten kleinschalige eigenaren, waaronder ook die in de kinderopvang. Daar waar van toepassing worden gezamenlijke activiteiten ontplooid.

Overlegstructuur

Wie	Wanneer	Doel
Regiegroep en Ministeries van SZW en BZK	Maart September	- Voortgang bespreken
Klankbordgroep	Juni/juli November/december	Voortgang en ontwikkelingen bespreken Jaarplannen vaststellen
Provinciale ontzorgingsloketten	Indien nodig	Gezamenlijke activiteiten ontplooien (indien van toepassing)

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Disclaimer

Dit is de Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang, bedoeld om te komen tot duurzame locaties en organisaties. De Sectorale Routekaart geeft daarbij een overkoepelend beeld van de sector op basis van de momenteel beschikbare informatie.

Over de financiële impact voor individuele kinderopvangorganisaties valt nu nog weinig te zeggen, omdat er over investeringsbedragen momenteel nog te weinig informatie beschikbaar is. Een individuele uitwerking daartoe zal moeten aantonen wat er financieel nodig is en wat de financierbaarheid is. Naast wettelijke verplichtingen bepaalt de organisatie zelf wat wenselijk en haalbaar is.

Deze Routekaart heeft raakvlakken met andere relevante Sectorale Routekaarten, zoals de routekaart van het funderend onderwijs en sport. Dit kan van invloed zijn op de verdere uitwerking van plannen.

In de kinderopvangsector zijn veel locaties gedeeld met andere gebruikers, zoals binnen kindcentra (waar onderwijs, kinderopvang en eventueel andere voorzieningen onder één dak gehuisvest zijn) en verenigingen zoals sportaccommodaties en kerken. Deze routekaart biedt een overkoepelend sectoraal perspectief en gaat daarom niet in op dergelijke specifieke situaties.

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Bijlage 1 | Overzicht doelstellingen korte termijn

2024
De Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang is gereed. Iedere twee jaar wordt de voortgang gemonitord, conform het Klimaatakkoord. Indien nodig volgt er een herijking.
2025
De sector kinderopvang maakt onderdeel uit van het Kennis- en Innovatieplatform verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed. Waarborgfonds & Kenniscentrum Kinderopvang ondersteunt de sector vanaf dan bij de (verduurzamings-)opgave uit de Routekaart.
100% van de organisaties heeft met meer dan 100 werknemers inzicht in de mobiliteit (Wet Werkgebonden Personenmobiliteit).
2026
Alle medewerkers weten hoe ze optimaal ventileren, zodat er binnen de bestaande mogelijkheden sprake is van een optimaal binnenklimaat.
100% van de medewerkers weet hoe ze met gedrag invloed hebben op de duurzaamheid van de opvang en handelt ernaar.
2027
Bij 100% van de gebouwen, in eigendom van de kinderopvangorganisatie, is er inzicht in het energieverbruik.
2028
Bij 50% van de gebouwen zijn er energiebesparende maatregelen genomen met een terugverdientijd van 5-7 jaar.
100% van de organisaties heeft beleid opgesteld voor duurzaam vervoer, inclusief ouderbetrokkenheid.
70% van de organisaties heeft een duurzaamheidsverslag (in welke vorm dan ook).
2030
90% van de gebouwen beschikt over een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan, zowel eigendom- als huursituatie.
50% van de organisaties koopt lokale, seizoensgebonden producten en duurzaam spel- en ontwikkelingsmateriaal.
100% van de kinderopvanglocaties doet aan afvalscheiding, inclusief wegwerpluiers.
Er is 55% CO2-reductie bereikt t.o.v. 1990.
Bij 100% van de gebouwen, in een huursituatie, is er inzicht in het energieverbruik.
100% van de organisaties heeft inzicht in de temperatuur en CO2-waarde in slaap- en groepsruimten via continue (online) monitoring.
100% van de gebouwen voldoet aan de normen voor een gezond binnenklimaat of, indien daarvoor bouwtechnische ingrepen nodig zijn, is er in 2030 een concreet plan om in 2040 te voldoen.
100% van de gebouwen heeft 100% groene stroom.
2033
Het energielabel van de slechtst scorende gebouwen is verbeterd.

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Bijlage 2 | Overzicht doelstellingen lange termijn

2040
Bij 100% van de gebouwen zijn er energiebesparende maatregelen genomen met een terugverdientijd van 5-7 jaar.
100% van de organisaties heeft hun buitenruimte(n) zo ingericht dat ten minste 75% van de buitenruimte groen is, oftewel: bestaat uit natuurlijke materialen.
100% van de organisaties zorgt voor duurzaam eigen vervoer.
100% van de gebouwen beschikt over een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan, zowel eigendom- als huursituatie.
100% van de organisaties zorgt voor een optimale afvalreductie, inclusief een plan voor vermindering van wegwerpluiers.
2050
Alle gebouwen zijn zeer energiezuinig en fossielvrij.
100% van de organisaties koopt lokale, seizoensgebonden producten en duurzaam spel- en ontwikkelingsmateriaal.

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Bijlage 3 | Bronnenlijst

Cijfers	Bron
Inzicht in de sector	
316.724 kindplaatsen dagopvang	LRK, geraadpleegd op 20-03-2024
70% van de 0-4 jarigen gaat naar de dagopvang	CBS, cijfers 2021-2022
350.316 kindplaatsen BSO	LRK, geraadpleegd op 20-03-2024
34% van de 4-12 jarigen gaat naar de BSO	CBS, cijfers 2021-2022
95.328 kindplaatsen gastouder	Rijksoverheid - Eerste kwartaalrapportage 2024
4,3% van de 0-12 jarigen gaat naar de gastouder	Cijfers 2021 van CBS afgezet tegen cijfers kwartaalrapportage 2021 van Rijksoverheid
124.600 medewerkers in de kinderopvang	AZW - Infographic 'Kerncijfers mei 2024 Kinderopvang'
16.620 gastouders in de kinderopvang	LRK, geraadpleegd op 20-03-2024
448 gastouderbureaus	LRK, geraadpleegd op 20-03-2024
Ca 2.480 kinderopvangorganisaties	SWK en ROK - Factsheet “Huisvesting onderwijs en kinderopvang”, april 2024
17.200 locaties (LRK-nummers)	LRK, geraadpleegd op 20-03-2024
Gevestigd in ca 11.800 gebouwen	SWK en ROK - Factsheet “Huisvesting onderwijs en kinderopvang”, april 2024
67% van de organisaties is kleinschalig en bestaat uit 1 of 2 vestigingen	SWK en ROK - Factsheet “Huisvesting onderwijs en kinderopvang”, april 2024
55% is gevestigd in solitaire gebouwen	SWK en ROK - Factsheet “Huisvesting onderwijs en kinderopvang”, april 2024
45% is gevestigd in of direct naast een school	SWK en ROK - Factsheet “Huisvesting onderwijs en kinderopvang”, april 2024
Totaal 13.980.435 m2 bruto-vloeroppervlakte	Monitoringsdata vanuit het VIVET-traject, ontvangen op 29 november 2024
Totaal 144.500.500 gas (m3)	Monitoringsdata over 2023 vanuit het VIVET-traject, ontvangen op 29 november 2024
Totaal 422.429.000 elektra (kWh)	Monitoringsdata over 2023 vanuit het VIVET-traject, ontvangen op 29 november 2024
Bouwperiode panden % aantal panden % m²	Vastgoeddata, geraadpleegd op 8 april 2024
Koop vs. huur	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Type verhuurder	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Energiebesparing en energieopwekking	
Energielabel	Vastgoeddata, geraadpleegd op 8 april 2024
Inzicht in energieverbruik	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Groene stroom	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Zonnepanelen	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Gezond binnenklimaat	
Monitoring CO2-waarde	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Monitoring temperatuur	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Type ventilatie	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Te warme ruimtes in de zomer	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Werknemer kan zelf temperatuur wijzigen	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Temperatuur in de zomer	Airteq, data over 2023 ontvangen op 14 juni 2024
Temperatuur in de winter	Airteq, data over 2023 ontvangen op 14 juni 2024
CO2 -waarden in de zomer	Airteq, data over 2023 ontvangen op 14 juni 2024
CO2 -waarden in de winter	Airteq, data over 2023 ontvangen op 14 juni 2024
Duurzaam vervoer	
Vervoersmiddelen van/naar school en uitjes	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Beleid op mobiliteit	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Beleid op duurzaam vervoer medewerkers	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Rapportageverplichting werkgebonden personenmobiliteit	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Beleid stimuleren duurzaam vervoer door ouders bij halen en brengen	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Afvalreductie en circulariteit	
Afvalscheiding	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Doelen voor afvalreductie	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Beleid op groene buitenruimte	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024

Sectorale Routekaart Verduurzaming Kinderopvang

Voor vandaag en morgen

Inkoop en inkoopproces	
Duurzame inkoop	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Onderzocht of ingekochte producten vrij van kinderarbeid zijn	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Groene buitenruimte	
Buitenruimte bestaande uit natuurlijke materialen	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Beleid op groene buitenruimte	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Gedrag en bewustwording	
Sturen op duurzaam gedrag medewerkers	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Afgelopen drie jaar verduurzamingsmaatregelen getroffen	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
Beleid verduurzaming	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024
(Overig) beleid en verslaglegging	
Duurzaamheidsverslag	Vragenlijst sector, uitgezet in de periode april-mei 2024